

Nr 371.

Godkänd av första kammaren den 14 juni 1935.

Godkänd av andra kammaren den 14 juni 1935.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens arbetslöshetskommission, kontantunderstödsverksamhet, statliga och statskommunala reservarbeten m. m. jämte i dessa ämnen väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 153.)

Till KONUNGEN.

I den till riksdagen avlätna, den 4 januari 1935 dagtecknade propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1935/1936 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkterna 18—20, av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för nämnda budgetår beräkna

dels till statens arbetslöshetskommission ett förslagsanslag av 1,400,000 kronor,

dels till kontantunderstödsverksamhet m. m. ett reservationsanslag av 2,600,000 kronor,

dels ock till statliga och statskommunala reservarbeten ett reservationsanslag av 31,000,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avläten, den 5 april 1935 dagtecknad proposition, nr 232, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för sagda dag, föreslagit riksdagen att

dels till statens arbetslöshetskommission för budgetåret 1935/1936 anvisa ett förslagsanslag av 1,000,000 kronor;

dels till kontantunderstödsverksamhet m. m. för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor;

dels till statliga och statskommunala reservarbeten för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 32,000,000 kronor;

dels föreskriva, att uppkommande reservationer å de för budgetåret 1934/1935 anvisade reservationsanslagen till bekämpande av arbetslösheten och till

särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten skola överföras till reservationsanslaget till kontantunderstödsverksamhet m. m.;

dels medgiva, att, i den mån sistnämnda anslag icke tages i anspråk för därmed avsett ändamål, detsamma må av Kungl. Maj:t disponeras för bestridande av kostnader för statliga och statskommunala reservarbeten;

dels ock godkänna de av departementschefen förordade grunderna för användningen av reservationsanslagen till kontantunderstödsverksamhet m. m. samt till statliga och statskommunala reservarbeten.

I samband med Kungl. Maj:ts förenämnda proposition har riksdagen till behandling förehäft, bland andra, följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, I: 341 och II: 621, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om tillägg till 31 § i Kungl. Maj:ts kungörelse nr 434 av den 30 juni 1934 av innebörd, att reservarbetare medgivas rätt att på bekostnad av statsverket besöka hemorten i enlighet med vad i motionerna anförts;

dels två likalydande motioner, I: 342 och II: 624, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta,

att åtgärder skola vidtagas i syfte att underlätta arbetslösas överförande till arbetsområden, där behov av arbetskraft förefinnes;

att hittills vidtagna åtgärder för att bereda arbetslös ungdom sysselsättning inom jordbruket fullföljas och utvidgas;

att statskommunala arbeten under angivna förutsättningar fortfarande må utföras i vägstyrelses regi; samt

att kontrollverksamheten i enlighet med förut av riksdagen gjorda uttalanden skall skärpas, så att missbruk av arbetslöshetshjälpen förhindras;

dels två likalydande motioner I: 343 och II: 626, vari hemställts, att riksdagen i samband med anvisande av anslag under femte huvudtiteln till bekämpande av arbetslösheten ville beakta i motionerna framförda synpunkter och i övrigt besluta sådana direktiv för den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten vid arbetslöshet, som framgå av den ändrade författningstext, som jämte motsvarande bestämmelser av nu gällande kungörelse intagits i motionerna;

dels en motion, II: 408, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att arbetslöshetskommissionen, i den omfattning kommissionen kan finna erforderligt, länsvis anordnar praktiska yrkeskurser för arbetslösa i åldrarna 16—25 år; samt att de härför erforderliga medlen få bestridas ur anslaget till statliga och statskommunala reservarbeten;

dels en motion, II: 620, vari hemställts, att riksdagen ville medgiva, att kontantunderstödet (dagunderstöd) till i hamnkommunerna icke hemortsberättigade sjömän helt måtte bestridas av statsmedel;

dels en motion, II: 622, vari hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning angående icke hemortsberättigade ur synpunkten av antal, förekomst m. m. med aktgivande på därav betingad relation till gällande hjälpdirektiv;

dels ock en motion, II: 629, vari hemställdts, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts propositioner rörande anslagen till bekämpande av arbetslösheten måtte uttala sig för att åtgärder, i den mån detta är möjligt och lämpligt, vidtoges av respektive myndigheter för att de önskemål, som i motionen berörts, i största möjliga mån bleve tillgodosedda.

Den statskommunala reservarbetslinjen.

Hjälpverksamheten bör enligt 11 § i kungörelsen den 30 juni 1934 (nr 434) angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet, så långt ske kan, inriktas på att bereda arbete åt största möjliga antal arbetslösa. Därvid böra statskommunala reservarbeten företrädesvis anordnas.

I 20 § 2 st. föreskrives, att statskommunala reservarbeten bedrivs i landstings, kommuns eller vägstyrelses regi.

Därjämte stadgas i 36 §, bland annat, att statsbidrag till statskommunala reservarbeten må beviljas med högst hälften av det belopp, vartill kostnaderna för material, transporter och arbetsledning skäligen kunna uppskattas vid kostnadsberäkningarna. Då särskilda skäl därtill föranleda, må dock statsbidrag, som enligt 36 § kan i olika hänseenden beviljas till statskommunala reservarbeten, utgå med högre belopp än i paragrafen föreskrivits (36 § 5 st.).

I propositionen har departementschefen förordat sådan ändring av gällande bestämmelser, att statskommunala reservarbeten icke längre må utföras i vägstyrelses regi.

I motionerna I: 342 och II: 624 har hemställdts, att riksdagen måtte besluta, att statskommunala arbeten fortfarande finge utföras i vägstyrelses regi.

Vidare har i motionerna I: 343 och II: 626 hemställdts, att stadgandet om företräde för statskommunala reservarbeten måtte utgå, att maximeringen av statsbidraget till materialkostnader måtte sänkas från 50 till 40 procent samt att möjligheten att erhålla statsbidrag till statskommunala reservarbeten med högre belopp, än i 36 § hjälpkungörelsen föreskrives, måtte borttagas.

I det till 1933 års riksdag avgivna, av riksdagen godkända utlåtandet nr 17 framhöll särskilda utskottet, att man borde eftersträva att i största möjliga utsträckning bereda sysselsättning genom statskommunala arbeten. Enligt särskilda utskottets uppfattning utgjorde de statskommunala arbetena en särskilt lämplig form för hjälp åt arbetslösa. De innebure framför de statliga reservarbetena den fördelen, att arbetarna i större utsträckning kunde förbliva i sina hemorter och därigenom lättare uppehålla förbindelsen med den normala arbetsmarknaden. Vidare minskades statens kostnader för hjälpverksamheten, samtidigt som det kommunala intresset engagerades såväl ekonomiskt som för arbetenas övervakande och rationella ledning. Ett starkare anlitande av de statskommunala arbetena innebure tillika en decentralisation av ledningen, som vid en väsentlig utökning av arbetslinjen i och för sig vore önskvärd. Ofta vore det också lättare beträffande de kommunala arbetena att finna arbetsuppgifter av ur olika synpunkter lämplig beskaffenhet.

Emellertid anförde 1934 års riksdag i anledning av vad som föreslagits i väckta motioner (I: 352 och II: 616) beträffande de statskommunala arbetena bland annat följande.

Riksdagen ansåge visserligen, att de statskommunala reserverbetena utgjorde en lämplig form för beredande av hjälp åt arbetslösa, något som också kommit till uttryck i gällande författning genom föreskriften, att statskommunala reserverbeten företrädesvis borde anordnas. Detta stadgande finge emellertid enligt riksdagens uppfattning icke givas en sådan tolkning, att hjälpverksamheten på grund därav komme att bedrivas på ett mindre ändamålsenligt sätt. De statskommunala reserverbetena syntes ofta i mindre utsträckning än de statliga vara lämpade att bedrivas vintertid och komme därför i stor utsträckning till utförande på andra tider av året. De vore också i mindre grad än de statliga ägnade att främja arbetskraftens rörlighet och anpassning. Det begränsade hänvisningsområdet vid statskommunala arbeten kunde i tider, då arbetslösheten minskade, föranleda, att redan påbörjade arbeten måste avvecklas, vilket i sin ordning borde medföra försiktighet med igångsättande av mera omfattande statskommunala arbetsföretag, som svårigen kunde anpassas allt efter arbetslöshetens växlande omfattning. Givetvis hade arbetslöshetskommissionen, innan medgivande lämnades till anordnande av statskommunalt reserverbete, att beakta dylika synpunkter och att i första hand taga hänsyn till att den statliga hjälpverksamheten överhuvud vid varje särskild tidpunkt bedreves på det sätt, som för dess syftemål vore lämpligast.

Av det anförda framgår, att stadgandet om företrädesrätt för de statskommunala reserverbetena bör så tolkas, att hjälpverksamhetens ändamålsenlighet icke äventyras. Redan avfattningen av 11 § hjälpkungörelsen tyder härpå. Härtill kommer emellertid det förtydligande uttalande, som gjordes av föregående års riksdag och som här ovan återgivits.

Riksdagen har sålunda den uppfattningen, att arbetslöshetskommissionen vid disponerandet av de medel, riksdagen beviljat till reserverbeten, äger möjlighet att inom ramen av gällande bestämmelser företaga den avvägning mellan statliga och statskommunala reserverbeten, som påkallas av arbetslöshetssituationen och utvecklingen å arbetsmarknaden. Vid sådant förhållande och då riksdagen förutsätter, att endast sådana arbetsföretag medgivas såsom statskommunala reserverbeten, som ur arbetslöshetssynpunkt befinnas ändamålsenliga, har riksdagen ansett, att gällande bestämmelser icke lägga hinder i vägen, då det gäller att bemästra de olägenheter, som de statskommunala reserverbetena enligt motionerna I: 343 och II: 626 skulle vara behäftade med. I detta sammanhang har riksdagen endast gentemot den uppfattning, som kommit till uttryck i nämnda motioner och enligt vilken en tendens skulle föreligga att överföra arbetsobjekt från den öppna arbetsmarknaden till reserverbeten, velat framhålla, att enligt vedertagna principer vid urvalet av reserverbetsobjekt undvikits att såsom reserverbeten anordna arbeten av beskaffenhet att böra under den närmaste framtiden utföras å öppna marknaden. Riksdagen är övertygad om att arbetslöshetskommissionen alltjämt tillser, att urvalet av såväl statskommunala som statliga reserverbeten sker i enlighet härmed. Av det anförda framgår

sålunda, att riksdagen icke ansett skäl föreligga för vidtagande av den ändring av 11 § i hjälpkungörelsen, som föreslagits i motionerna I: 343 och II: 626.

I nämnda motioner har därjämte, såsom förut framhållits, hemställts om sänkning av maximigränsen för statsbidrag till materialkostnader samt om borttagande av möjligheten att erhålla statsbidrag till statskommunala reservarbeten med högre belopp, än som enligt de allmänna reglerna i 36 § hjälpkungörelsen må utgå. Då av motionerna framgår, att jämväl dessa yrkanden framställts i syfte att begränsa den statskommunala reservarbetslinjen, har riksdagen ansett lämpligt att i detta sammanhang upptaga desamma till behandling.

Riksdagen har emellertid ansett sig icke böra bifalla de yrkanden, som i dessa hänseenden framställts. Dock förutsätter riksdagen, att arbetslöshetskommissionen, vad statsbidrag till materialkostnader beträffar, tillser, att särskilt materialkrävande arbeten, där så utan eftersättande av behöriga arbetslöshetssynpunkter kan ske, i görligaste mån undvikas.

Vad härefter angår frågan om statskommunala reservarbeten i vägstyrelses regi, har riksdagen, om ock med viss tvekan, funnit gällande bestämmelser härom kunna bibehållas. Riksdagen har därvid utgått ifrån, att arbetslöshetskommissionen, med beaktande av vad här ovan anförts beträffande statskommunala reservarbeten i allmänhet, vakar över att dessa arbeten uppfylla de krav, som ur arbetslöshetssynpunkt kunna ställas å desamma.

Ortstillägg.

Jämlikt 30 § hjälpkungörelsen äger kommun, då familjeförsörjare hänvisats till statligt reservarbete å ort med lägre reservarbetslön än den, som är gällande för hänvisningskommunen, bestämman, att till denne familjeförsörjare skall utgå särskilt s. k. ortstillägg, därest någon, i förhållande till vilken den hänvisade är att anse såsom familjeförsörjare, befinnes vara i behov av understöd. Sådant ortstillägg får icke överstiga skillnaden mellan reservarbetslönen för hänvisningskommunen och reservarbetslönen för den plats, där arbetet utföres, och må, då fråga är om ogift person, som har försörjningsskyldighet mot barn eller adoptivbarn, utgå med högst det belopp, som skulle hava utbetalats för barnet vid kontantunderstödsverksamhet i hänvisningskommunen (s. k. begränsat ortstillägg).

Ortstillägg utbetalas till den behövande genom arbetslöshetskommissionens försorg och återgäldas månadsvis av hänvisningskommunen. För hårt skattetyngd kommun med omfattande arbetslöshet äger kommissionen på ansökan helt eller delvis meddela befrielse från återbetalningsskyldighet.

I skrivelse till Kungl. Maj:t har arbetslöshetskommissionen framlagt förslag rörande ändring av grunderna för bestämmande av ortstillägg åt familjeförsörjare.

Kommissionen har vidare föreslagit, att kommissionen måtte erhålla befogenhet att även i andra fall än då det gällde hårt skattetyngda kommuner med omfattande arbetslöshet medgiva statsbidrag, vilket därvid lämpligen borde beräknas på samma sätt som till annan hjälpverksamhet inom kommunen.

Departementschefen har avstyrkt den föreslagna omläggningen av grunderna för ortstilläggens bestämmande. Mot förslaget om jämkning i grunderna för statsbidragets utgående har departementschefen däremot intet haft att erinra.

I motionerna I:343 och II:626 har förordats, att direktiven i fråga om ortstilläggen måtte utformas på sätt arbetslöshetskommissionen föreslagit. I enlighet härmed har beträffande ortstillägg till familjeförsörjare föreslagits, att i 30 § hjälpkungörelsen måtte införas den bestämmelsen, att sådant tillägg må efter prövning bestämmas till högst storleken av det belopp, som svarar mot dagunderstöd åt hustru och hemmavarande minderåriga barn eller föräldrar (adoptant), varvid dagunderstödsbeloppet till hustru eller föräldrar räknas såsom understöd till ensamstående person, dock att ortstillägget i intet fall må överstiga skillnaden mellan reservarbetslönen inom den hänvisande kommunen och reservarbetslönen för den plats, där arbetet utföres.

Den motionsvis ifrågasatta ändringen av grunderna för ortstilläggens bestämmande har motiverats med att nämnda grunder borde så avvägas, att de skapade ett eget intresse för kommunerna att ersätta kontantunderstöden med hänvisning till statligt reservarbete.

Jämväl riksdagen har funnit gällande bestämmelser om ortstillägg till familjeförsörjare i viss mån otillfredsställande. Riksdagen syftar härvid på det förhållandet, att kommun, där arbetslösheten och skattebördan icke nått den storlek, att statsbidrag kan erhållas till ortstillägg, i realiteten åsamkas högre kostnader vid hänvisning av arbetslösa till reservarbete än vid samma arbetslösas bispringande genom dagunderstöd.

Den föreslagna omläggningen av grunderna för ortstilläggens bestämmande medför emellertid enligt riksdagens förmenande den olägenheten, att minskningen av ortstilläggen i vissa fall kommer att drabba den arbetslöses familj. Då riksdagen i likhet med departementschefen ansett, att familjen bör ställas i något gynnsammare läge, då den arbetslöse utför arbete än då hjälpen lämnas i form av understöd, har riksdagen icke kunnat vidtaga en minskning i de belopp, som för närvarande må utgå.

Då det sålunda gällt att finna en lösning av förevarande spörsmål, som å ena sidan skapade eller i varje fall icke minskade kommunernas intresse av att ersätta kontantunderstöden med hänvisning till statligt reservarbete, men å andra sidan icke medförde minskning av de ortstillägg, som enligt gällande bestämmelser må tilldelas de arbetslösa, har riksdagen stannat för arbetslöshetskommissionens, av departementschefen tillstyrkta förslag om uppmjukning av grunderna för statsbidrag till ortstillägg. Om nämligen kommissionen gives möjlighet att medgiva statsbidrag, beräknat på samma sätt som till annan hjälpverksamhet inom vederbörande kommun, synes det framförda önskemålet att stimulera kommunernas intresse kunna uppnås samtidigt som den förman för den arbetslöses familj, som ligger i ortstilläggens bibehållande vid nuvarande belopp, icke beskäres.

Av det anförda framgår sålunda, att riksdagen funnit sig böra bifalla det av departementschefen förordade förslaget om jämkning av grunderna för statsbidrag till ortstillägg.

icke hemortsberättigade arbetslösa.

Departementschefen har förordat den jämkningen av gällande bestämmelser, att staten i fråga om unga arbetslösa, som genom vistelsekommunen erhålla hänvisning till statliga arbetsläger, skulle bestrida hela kostnaden för vistelsen vid arbetslägren.

I motionen II: 620 har hemställts, att riksdagen ville medgiva, att dagunderstödet till i hamnkommunerna icke hemortsberättigade sjömän måtte helt bestridas av statsmedel.

Vidare har i motionen II: 622 yrkats, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning angående icke hemortsberättigade ur synpunkten av antal, förekomst m. m. med aktgivande på därav betingad relation till gällande hjälpdirektiv.

Det torde vara allmänt känt, att svårigheter yppat sig för unga arbetslösa, som saknat hemortsrätt i vistelsekommunen, att av denna utverka hjälp i form av hänvisning till arbetsläger. Anledningen härtill torde vara att söka i de kostnader, som dylik hänvisning medför för vistelsekommunen. Att i möjligaste mån råda bot på detta missförhållande har syntts riksdagen vara ett önskemål, som är värt allt beaktande. Riksdagen har därför i likhet med departementschefen ansett, att den jämkningen i gällande regler bör vidtagas, att staten i fråga om unga arbetslösa, som genom vistelsekommunen erhålla hänvisning till statliga arbetsläger, åtager sig att bestrida hela kostnaden för vistelsen vid arbetslägren.

I motionen II: 620 har upptagits en fråga, som jämväl behandlas i förevarande proposition, nämligen frågan om statens bestridande av hela kostnaden för dagunderstöd åt arbetslösa, icke hemortsberättigade sjömän. Av statsrådsprotokollet framgår, att arbetslöshetskommissionen, som avgivit yttrande i ärendet, ansett sig icke kunna tillstyrka en sådan anordning, att hela dagunderstödet skulle ersättas kommunerna av statsmedel. Däremot hade kommissionen intet att erinra mot att statsbidrag till arbetslösa sjömän utginge — därest motiv härför kunde anses föreligga — efter förmånligare grunder än till andra arbetslösa. En dylik anordning kunde emellertid träffas inom ramen av nu gällande bestämmelser. Med hänsyn till vad kommissionen sålunda anført, har departementschefen ansett sig icke böra påkalla någon ändring i förevarande hänseende.

Såsom i motionen framhålles, hava kommunerna icke visat benägenhet att i större utsträckning vidtaga åtgärder för att bispringa icke hemortsberättigade arbetslösa. Anledningarna härtill kunna vara flera. En väsentlig orsak till

berörda förhållande är nog att söka däri, att kommunerna ansett sig icke hava råd att betala å dem belöpande andel av kostnaderna för ifrågavarande hjälp.

Vad de arbetslösa, icke hemortsberättigade sjömännen angår, har det synts riksdagen med fog kunna göras gällande, att formerna för dagunderstöds utgående borde så ändras, att de olika kommunernas ekonomi icke bleve avgörande för om de arbetslösa sjömännen skulle erhålla understöd eller icke. Beaktas bör nämligen, att sjömännen för erhållande av arbete tvingas att uppsöka hamnstäderna. Huruvida en förbättring i hjälpen för de arbetslösa sjömännen bör eftersträvas på sätt, motionen angivit, eller möjligen på andra vägar, har riksdagen icke kunnat taga ställning till. Riksdagen förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad å berörda förhållanden och vidtager de åtgärder, som befinnas erforderliga.

I motionen II: 622 har berörts ett problem av betydande socialt intresse. Det torde icke kunna förnekas, att en undersökning av det i motionen åsyftade arbetslöshetsklientelet — de icke hemortsberättigade, främst yngre arbetslösa — är av vikt ur flera synpunkter, icke minst ur den, som riksdagen i detta sammanhang har anledning att uppehålla sig vid, nämligen arbetslöshetssynpunkten. Vetskapen om detta klientels beskaffenhet torde vara en förutsättning för vidtagandet av lämpliga åtgärder i syfte att införliva de arbetslösa, varom här är fråga, med arbetslivet. Riksdagen får sålunda hos Kungl. Maj:t hemställa om undersökning i de hänseenden, som i motionen berörts. De i motionen angivna allmänna riktlinjerna rörande planläggningen av en sådan undersökning böra härvid övervägas.

Rätt för reservarbetare att på bekostnad av statsverket besöka hemorten.

Enligt 31 § hjälpkungörelsen skall nödig kostnad för den arbetslöses resa till arbetsplats, dit han hänvisats, ersättas av statsmedel.

När särskilda omständigheter därtill föranleda, må enligt arbetslöshetskommissionens bestämmande ersättning av statsmedel utgå jämväl för den arbetslöses hemresa.

I motionerna I: 341 och II: 621 har yrkats, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om tillägg till 31 § i hjälpkungörelsen av innebörd, att reservarbetare medgivas rätt att på bekostnad av statsverket besöka hemorten, gifta reservarbetare förslagsvis en gång var tredje månad och ogifta reservarbetare förslagsvis en gång var sjätte månad.

Enligt gällande bestämmelser äger arbetslöshetskommissionen, när särskilda omständigheter därtill föranleda, medgiva ersättning av statsmedel för arbetslösas hemresa. De fall, då sådan ersättning utgår, hava av kommissionen fixerats till hemresa vid anställningens upphörande på grund av kommissionens beslut, vid inställelse till värnpliktstjänstgöring samt vid hemsändning på grund av olycksfall eller sjukdom, otvetydigt ådragen efter ankomsten till

arbetsplatsen. Vidare ersättes resa till den nya anställningsorten, om genom intyg enligt fastställt formulär kan styrkas, att mera stadigvarande anställning på den öppna marknaden erhållits, medan arbetaren ännu var sysselsatt vid statligt reservarbete.

Den i motionerna I: 341 och II: 621 föreslagna utvidgningen av rätten till ersättning för hemresa har riksdagen icke kunnat bifalla. Det torde enligt riksdagens förmenande av praktiska skäl icke vara möjligt att utan avsevärda olägenheter för arbetets bedrivande å arbetsplatserna medgiva periodiskt återkommande resor till hemorten.

I detta sammanhang har riksdagen emellertid velat framhålla en synpunkt, som visserligen icke kommit till uttryck i förevarande motioner, men som enligt riksdagens uppfattning torde förtjäna beaktande. Riksdagen syftar härvid på möjligheten att utvidga de fall, då reseersättning medgives, till att omfatta resa till arbetsgivare, som i vederbörlig ordning anmält sig vara i behov av arbetskraft, men först önskar komma i personlig kontakt med den arbetsökande. Såsom förut nämnts, ersättes resa till ny anställningsort, om genom intyg styrkes, att mera stadigvarande anställning erhållits. Sådant intyg torde icke vara lätt att uppbringa, om icke arbetsgivaren, då den arbetslöse är för honom okänd, beretts tillfälle att sammanträffa med denne. Därest reseersättning till den eventuellt blivande anställningsorten kunde utgå även i dessa fall, skulle detta säkerligen främja övergången från reservarbete till arbete i öppna marknaden. Riksdagen förutsätter därför, att arbetslöshetskommissionen har sin uppmärksamhet riktad å den möjlighet, riksdagen här antytt, samt, för den händelse betryggande garantier mot missbruk kunna erhållas, vidtager de åtgärder, som i förevarande hänseende befinnas påkallade och som gällande bestämmelser i ämnet giva utrymme åt.

Arbetslöshetskommissionens kontroll.

Enligt 38 § hjälpkungörelsen åligger det arbetslöshetskommissionen att övervaka verksamheten vid de statskommunala reservarbetena, varvid särskilt bör tillses, att statsmedel icke användas i större utsträckning än hjälpbehovet kräver. Kommissionen må, om landsting, kommun eller vägstyrelse underlåter att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, kommissionen meddelat, eller anledning eljest därtill föreligger, besluta, att statsbidrag icke vidare eller endast i minskad omfattning skall utgå.

I 47 § meddelas motsvarande bestämmelser beträffande dagunderstödsverksamheten.

Föregående års riksdag anhöll hos Kungl. Maj:t (skriv. nr 433) om föranstaltande av skärpt kontroll över tillämpningen genom statens och kommunernas organ av regler gällande för hjälpverksamhet vid arbetslöshet. I samband härmed betonade riksdagen angelägenheten av att de kontrollerande organen jämväl utövade rådgivande verksamhet.

Departementschefen har framhållit, att arbetslöshetskommissionens redogörelse utvisade, att åtgärder för uppnående av en mera effektiv kontroll över

arbetslöshetskommittéernas verksamhet i vissa avseenden vidtagits, varjämte kommissionen i sin allmänt övervakande och rådgivande verksamhet på olika vägar sökt tillgodose det av riksdagen angivna syftet. Anledning föreläge sålunda icke att påkalla riksdagens medverkan till ytterligare åtgärder i saken.

I motionerna I: 342 och II: 624 har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att kontrollverksamheten i enlighet med förut av riksdagen gjorda uttalanden måtte skärpas, så att missbruk av arbetslöshetshjälpen förhindrades.

Vidare har i motionerna I: 343 och II: 626 hemställts, att i motionerna framförda synpunkter rörande kontrollen över tillämpningen av gällande regler för hjälpverksamheten måtte beaktas.

I likhet med departementschefen har riksdagen funnit, att den av arbetslöshetskommisionen lämnade, i statsrådsprotokollet återgivna redogörelsen utvisar, att åtgärder för uppnående av en mera effektiv kontroll över arbetslöshetskommittéernas verksamhet i olika avseenden vidtagits samt att kommissionen i sin allmänt övervakande och rådgivande verksamhet på olika vägar sökt tillgodose det av riksdagen angivna syftet.

Riksdagen har icke varit omedveten om att stora svårigheter måste övervinnas, då det gäller att åstadkomma en effektiv kontroll. Angeläget är emellertid, att arbetslöshetskommisionens verksamhet i denna del utövas med oförminskad skärpa; detta icke minst i tider av sjunkande arbetslöshet. Härvid hör jämväl tillses, att ett oavsläppligt och effektivt samarbete äger rum mellan arbetsförmedlingsinstitutionerna och de samhälleliga hjälporganen, så att arbetslöshetshjälp icke lämnas, då hänvisning till arbetstillfällen i öppna marknaden kan och bör ske.

Praktiska yrkeskurser för arbetslösa.

I motionen II: 408 har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att arbetslöshetskommisionen i den omfattning, kommissionen kunde finna erforderligt, finge länsvis anordna praktiska yrkeskurser för arbetslösa i åldrarna 16—25 år samt att de härför erforderliga medlen finge bestridas ur anslaget till statliga och statskommunala reservarbeten.

Den i förevarande motion berörda frågan om yrkesutbildning av unga arbetslösa har tidigare varit föremål för riksdagens prövning, bland annat, i samband med behandlingen föregående år av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten.

Enligt riksdagens förmenande torde någon meningsskiljaktighet icke förefinnas därom, att unga arbetslösa i största möjliga omfattning böra beredas yrkesutbildning. Svårigheter möta emellertid, då det gäller sättet för uppnåendet av detta resultat.

Redan nu förefinnas möjligheter att, förutom i lärlings- och yrkesskolor, bereda unga arbetslösa yrkesutbildning. Gällande bestämmelser för ung-

domshjälpen giva nämligen utrymme för utbildningsverksamhet i ett flertal yrkesgrenar. Ytterligare åtgärder synas dock riksdagen böra övervägas. Emellertid har riksdagen ansett sig icke kunna bifalla det förslag till yrkesutbildning, som framlagts i förevarande motion. Även om riksdagen funnit uppslaget i fråga förtjänt av allt beaktande, har riksdagen dock ansett, att detsamma icke föreligger i det skick, att riksdagen kunnat anvisa medel för ändamålet för nästa budgetår. Riksdagen är emellertid förvissad om att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer ungdomsarbetslöshetens utveckling och därvid jämväl beaktar frågan om ökad yrkesutbildning av unga arbetslösa samt, därest omständigheterna skulle därtill föranleda, för riksdagen framlägger de förslag i ämnet, som må befinnas påkallade.

Riksdagen har därjämte velat ifrågasätta, huruvida icke i samband med den utredning, som pågår rörande lärlingsutbildningen inom hantverket, vilken utredning riksdagen innevarande år ansett böra ytterligare utvidgas (riksdagens skrivelser nr 127 och 216), kunde övervägas eventuella utvägar att utöver nu till buds stående möjligheter bereda arbetslös ungdom utbildning till hantverkare.

Arbetslös ungdoms sysselsättning inom jordbruket m. m.

Föregående års riksdag uttalade (skriv. nr 430), att det vore önskligt, om försök att åstadkomma yrkesutbildning för att väcka de ungas intresse för jordbruksarbete vidtoges. Några direktiv för försöksverksamheten lämnades icke. Riksdagen omnämnde emellertid anordnandet av utbildningskurser i mjölkning samt undervisning i ladugårdsskötsel.

Departementschefen har framhållit, att den utredning, som förebragts i anledning av riksdagens skrivelse föregående år, syntes ägnad att öka de betänkligheter, åt vilka departementschefen tidigare givit uttryck. Då arbetslöshetskommissionen genom olika anordningar sört för att hjälpverksamheten toge sikte på jordbrukets skilda utbildningsbehov, hade departementschefen ansett sig icke böra medverka till att åtgärder för närvarande vidtoges för en försöksverksamhet av den karaktär, varom fråga vore.

I motionerna I: 342 och II: 624 har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att hittills vidtagna åtgärder för att bereda arbetslös ungdom sysselsättning inom jordbruket måtte fullföljas och utvidgas. Därjämte har i motionerna i samband härmed yrkats, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att underlätta arbetslösas överförande till arbetsområden, där behov av arbetskraft förefunnnes.

I motionerna har bland annat framhållits följande.

Då det enskilda näringslivet nu syntes vara i stånd att bereda ökad sysselsättning, vore det av vikt att avväga statens åtgärder för arbetslöshetens bekämpande med tanke på önskvärdheten av en snabb anpassning efter det nya och gynnsammare läget. Härvid borde främst tillses, att ingenting försummades, som kunde tjäna till att förmedla och underlätta de arbetslösas förflyttning från trakter med överskott på arbetskraft till trakter med underskott samt

övergång från ett arbetsområde till ett annat, när detta vore av behovet påkallat för att vinna sysselsättning åt arbetskraften. Dylik förflyttning borde t. ex. på alla sätt underlättas, då fråga vore om en trakt eller ett yrke, där arbetslösheten kunde förutses bliva varaktig. Liksom staten iklädde sig extra utgifter för arbetslösas sysselsättning vid nödhjulsarbeten utom hemorten, borde staten kunna åtaga sig vissa kostnader för arbetslösas förflyttning från en ort till en annan, när möjlighet finnes för de arbetslösa att härigenom erhålla sysselsättning på den fria arbetsmarknaden. Vad exempelvis jordbruket beträffade syntes för närvarande brist på arbetskraft vara rådande på vissa håll, under det att överflöd på arbetskraft finnes på andra håll. Åtgärder i utjämnande riktning skulle här otvivelaktigt fylla ett viktigt ändamål. Dylika åtgärder kunde måhända i viss mån kombineras med tidigare av riksdagen ifrågasatta åtgärder för beredande av arbetslös ungdoms sysselsättning inom jordbruket.

Det framginge av arbetslöshetskommissionens i propositionen refererade redogörelse, att de förra året framförda förslagen i någon utsträckning prövats. Kommissionen hade anordnat särskilda kurser för jordbruksungdom, bland annat mjölkningkurser, och ytterligare mjölkningkurser vore planerade. Därjämte hade anordnats såväl mera allmänt lagda kurser för meddelande av kunskap i olika ämnen sammanhängande med jordbruket, som ock mera speciella kurser, såsom täckdikningskurser och kurser i trädgårdsskötsel. Vidare hade den frivilliga arbetstjänsten vidgats att omfatta praktisk och teknisk undervisning i ämnen av värde för blivande jordbrukare och jordbruksarbetare. Tvenne arbetsläger med huvudsakligt ändamål att meddela utbildning i jordbruk hade anordnats, och Kungl. Maj:t hade beviljat statsbidrag till tre arbetskolonier med syfte att utbilda arbetskraft för jordbruket.

Det framginge emellertid icke av redogörelsen i hur stor skala denna utbildningsverksamhet bedrivits eller vilka resultat den lämnat. Enligt motionerna borde denna verksamhet, rätt bedriven, hava utsikt att föra till goda resultat och borde därför om möjligt utvidgas, så mycket mera som arbetstillfällena inom jordbruket på senaste tiden avsevärt torde hava ökats. Verksamheten borde för övrigt icke inskränkas till arbetslös jordbruksungdom utan omfatta även ungdom från andra yrken under förutsättning, att vederbörande befunnas lämpliga till dylik utbildning.

Vad sålunda i motionerna anförts och här förut återgivits, synes riksdagen väl värt att uppmärksammas från statsmakternas sida. Riksdagen förutsätter därför, att Kungl. Maj:t alltjämt har sin uppmärksamhet riktad å de spörsmål, som i motionerna berörts, och vidtager de åtgärder, som befinnas erforderliga.

Fördelning av transporter.

I motionen II: 629 har hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts propositioner rörande anslagen till bekämpande av arbetslösheten måtte uttala sig för att åtgärder, i den mån detta är möjligt och lämpligt, vidtoges

av respektive myndigheter för att de önskemål, som berörts i motionen, i största möjliga mån blevo tillgodosedda.

I motionen har framhållits, att de arbeten av diverse slag som i olika delar av landet igångsatts och pågått för åstadkommande av arbetstillfällen, innebure möjlighet till arbetsinkomst även för den häst- och fordonsägande jordbrukarbefolkningen, eftersom diverse materialier, sten, jord och varor av olika slag under arbetets gång måste forslas från eller till respektive arbetsplatser. På en hel del orter, där större arbeten i form av utdikningar, väg- och broarbeten m. m. igångsatts, hade sådant forslande fått en mycket stor omfattning och kunnat bliva till betydande hjälp även för ortens behövande jordbrukarbefolkning, om det på lämpligt sätt fördelats mellan arbetsbehövande häst- och fordonsägare i små omständigheter.

Enligt vad riksdagen inhämtat eftersträvade arbetslöshetskommissionen att genom sina platsledare i görligaste mån bereda utkomstmöjligheter å den öppna arbetsmarknaden åt jordbrukare i trängande behov av arbetsförtjänst genom att låta dem utföra transportarbeten. Riksdagen förutsätter vidare, att den häst- och fordonsägande jordbrukarbefolkningen även vid de arbeten i öppna marknaden, som igångsatts i arbetslöshetslindrande syfte och som helt eller delvis finansieras av statsmedel, beredes den sysselsättning med transporter, som ur arbets- och kostnadssynpunkt befinnes möjlig och lämplig.

Anslagsbehovet under budgetåret 1935/1936.

Kungl. Maj:ts förslag om anslag till statens arbetslöshetskommission, kontantunderstödsverksamhet m. m. samt statliga och statskommunala reservarbeten har icke givit riksdagen anledning till erinran. Riksdagen har jämväl ansett sig böra bifalla förslaget om att ett belopp av 1,000,000 kronor av anslaget till statliga och statskommunala reservarbeten finge av Kungl. Maj:t disponeras till främjande av företagsverksamhet. Emellertid har riksdagen i enlighet med tidigare gjorda uttalanden velat framhålla, att nämnda belopp bör så användas, att ökade arbetstillfällen i största möjliga utsträckning beredas, varjämte riksdagen, jämväl i överensstämmelse med tidigare uttalanden, velat understryka angelägenheten av att medlen i fråga icke komma till sådan användning, att menliga verkningar uppkomma för annan enskild verksamhet av liknande art med därav följande faror för därstädes ökad arbetslöshet. Det bör, såsom riksdagen tidigare framhållit, vidare tillses, att de stödåtgärder som beslutas erhålla rent tillfällig karaktär och ej komma att avse sådana ändamål, som kunna göra fortsatt understöd svårt att undvika och således faktiskt eller formellt binda statsmakterna.

Vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om dispositionen av uppkommande reservationer å de för innevarande budgetår anvisade anslagen till bekämpande av arbetslösheten och till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten samt i fråga om dispositionen av anslaget för kontantunderstödsverk-

samhet m. m., i den mån anslaget icke komme att tagas i anspråk för därmed avsett ändamål, har ej heller givit riksdagen anledning till erinran.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla,

I:o) att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

dels till Statens arbetslöshetskommission för budgetåret 1935/1936 anvisat ett förslagsanslag av 1,000,000 kronor;

dels till Kontantunderstödsverksamhet m. m. för samma budgetår anvisat ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor;

dels ock till Statliga och statskommunala reservarbeten för samma budgetår anvisat ett reservationsanslag av 32,000,000 kronor;

II:o) att riksdagen föreskrivit, att uppkommande reservationer å de för budgetåret 1934/1935 anvisade reservationsanslagen till bekämpande av arbetslösheten och till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten skola överföras till reservationsanslaget till kontantunderstödsverksamhet m. m.;

III:o) att riksdagen medgivit, att i den mån sistnämnda anslag icke tagas i anspråk för därmed avsett ändamål, detsamma må av Kungl. Maj:t disponeras för bestridande av kostnader för statliga och statskommunala reservarbeten;

IV:o) att riksdagen godkänt de i propositionen förordade ändringarna i grunderna för användningen av reservationsanslagen till kontantunderstödsverksamhet m. m. samt till statliga och statskommunala reservarbeten, dock med iakttagande av vad riksdagen i särskilda hänseenden ovan anfört; samt

V:o) att riksdagen med bifall till förenämnda motion, II: 622, beslutat hos Kungl. Maj:t anhålla om undersökning rörande icke hemortsberättigade ur synpunkten av antal, förekomst m. m.

Stockholm den 14 juni 1935.

Med undersåtlig vördnad.
